

PHILIPPE THITO
ANNA SARVIRA

**TÜDRUK,
KES HOIDIS
SILMAD
LAHTI**

**TÜDRUK,
KES HOIDIS
SILMAD
LAHTI**

„Vaata ette, sa astud talle peale!” karjatab Tiina.

Tom peatub äkitselt ja tõstab pilgu telefoniekraanilt.

„Misasja? Mis viga on?”

„Sa oleksid peaaegu selle vaese teo lõmastanud! Vaata ka, kuhu sa astud!”

Õnneks Tiina märkas vaest loomakest, muidu oleks teost järele jäänud vaid märg plekk.

Tema hüüdnimi **Suursilm-Tiina** ei tule vaid tema suurtest sinistest silmadest, vaid eelkõige ta erakordsest tähelepanelikkusest kõige ümbritseva suhtes.

Tal on anne märgata asju, mida teised inimesed tähele ei pane.

Tiina on 10-aastane ja ta elab ühes väikeses Eesti linnas.

Sel hommikul on ta teel kooli koos oma vanema venna Tomiga.

Poiss on terve tee ninapidi telefoniekraanis ja Tiina segab teda pidevalt.

„Kuule, ma leidsin just neljalehise ristikeina.”

„Vaata, see pilv on elevandikujuline!”

„Kas seda koera oled näinud? Ta on tõesti oma peremehe nägu!”

Tom toriseb: *„Kallis õde, sina, kes sa kõike märkad, kas sa siis ei näe, et mul on tegemist?”*

Tiina kehitab õlgu. Miks vanemad vennad alati nii tõsised peavad olema?

Kooli jõudnud, läheb Tiina oma sõprade juurde.

„Tšau, kuidas läheb, tüdrukud? Hei, Mannu, kas oled oma tuka lühemaks lõiganud?”

„Muidugi, Suursilm-Tiina märkab kõike!”

Õpetaja astub klassiruumi.

„Lapsed, meil on klassis uus õpilane. Tema nimi on Sofia. Eesti keel ei ole tema emakeel, seega loodan teie peale, et võtate ta soojalt vastu.“

„Sofia, Eva kõrval on vaba koht.“

Sofia, kes on natuke häbelik, läheb vaikselt istuma.

Ta on kahvatu ja näeb väsinud välja.

Ta ei ütle terve päeva jooksul ühtegi sõna.

Mida aeg edasi, seda rohkem näib tal keskendumisega raskusi olevat.

Kui kostub tunni lõppu kuulutatav koolikell, võpatab ta ehmatusega, sest on peaaegu tukkuma jäänud.

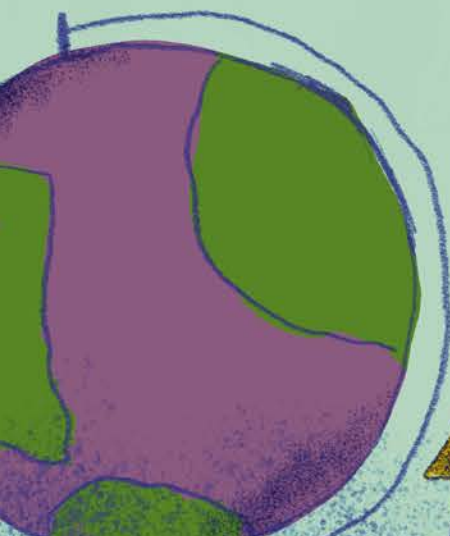
Ta viskab asjad kotti ja lippab kiirelt klassiruumist välja.

Tiina näeb, kuidas tüdruk värava juures ootava ema poole jookseb.

Sofia poeb ema kallistavate käte vahele, mis justkui lohutades tema pead paitavad.

„Mul oleks küll häbi, kui oma emaga kõigi ees nii teeksin!“ ütleb üks õpilane.

Tiina on vait. Ta mõtleb, et käituks ilmselt samamoodi pärast esimest päeva uues koolis, kus ta kedagi ei tunne.

Esimestel päevadel vaatavad teised lapsed Sofiat uudishimulikult, aga kui ta terve nädala jooksul vaevu paar sõnakest on poetanud ning vahetunnis pidevalt omaette hoidnud, kaotavad nad tema vastu huvi. Ainult siis, kui Sofia tunni ajal magama jääb, pööravad nad talle tähelepanu. Nad naeravad tema üle.

„Hei, Suursilm-Tiina, see Sofia on sinu vastand! Sinu silmad on alati lahti, tema omad alati kinni! Ta on Pisisilm-Sofia!“

Tiina kehitab selle peale õlgu.

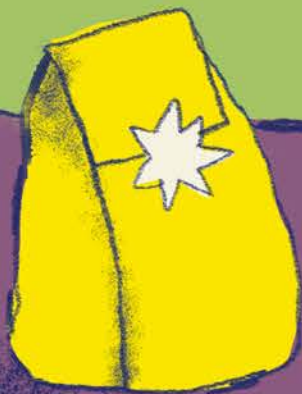
Ta teab, et ainult välise põhjal ei tohiks hinnanguid anda, vaid sageli, kui võtame vaevaks teiste vastu huvi tunda ja tähelepanelik olla, mõistame me paremini, miks nad ühel või teisel moel käituvad.

Tiina sooviks Sofiaga rohkem suhelda, kuid ta tunneb, et Sofia vajab pisut aega, et uue kooliga harjuda.

Ta kuulis, et Sofia on pärit Ukrainast ja seal on sõda.

Tiina on seda televiisorist näinud.

Ta leiab, et on uskumatu, et üsna lähedal Euroopas langevad pommid linnadele, mis on samasugused, nagu tema kodulinn. Tiina mõistab, et ka tema oleks võinud sündida seal... ja et elu võib olla ebaõiglane.

Tiina on ülimalt põnevil, sest täna on linnas iga-aastane laad, mis talle väga meeldib.

„Issi, kas me läheme täna laadale? Palun, palun!!! Sa lubasid, et me läheme!”

„Vaadake emaga, mul on palju tegemist! Aaah, kus mu autovõtmed on? See juhtub alati just siis, kui ma juba hiljaks olen jäänud!”

Tiina vastab naeratuslega: *„Ma nägin neid kuskil. Kui ma sulle ütlen, kas lähme siis täna laadale?”*

„Tiina, mul ei ole nende mängude jaoks aega. Mul on kiire! Kus need on?”

„Ma võtan seda kui nõusolekut laadale minekuks, nii et... Need on juba su seljakotis. Ma nägin, kuidas sa need eile õhtul töölt koju jõudes sinna panid.”

„Oi, jah, nii ongi! Panin need sinna, et ma kindlasti neid maha ei unustaks! AITÄH! Näeme hiljem, ma lähen nüüd!”

„Jah isa, näeme hiljem... ja lähme koos laadale!”

Tiina pole mitte ainult ülimalt tähelepanelik, vaid ka väga järjekindel.

Tundub, et terve linn on laadale tulnud.

Tiina ei tea, kuhu kõigepealt minna.

Ta avab oma silmad veel rohkem kui tavaliselt, justkui püüdes kõike ümbritsevat korraga hoomata: atraktsioonide vilkuvaid tulesid, erksavärvilisi maiustustelette, karussellidel keerlevate laste rõõmsaid nägusid, suurel üle-võlli-kiigel olevate inimeste silmis peegelduvat õudu...

Ta näitab näpuga kummitusrongi ees olevatele hirmutavatele tegelastele.

„Emme, vaata seda nõida! Ta näeb välja nagu tädi Pille!”

„Mmm, pole just viisakas nii öelda, kuid tuleb tunnistada, et sul on isegi natuke õigus,” vastab ema. Tom turtsatab selle peale naerda ja tõmbab kogemata natuke suhkruvatti endale kurku.

„Oh, vaata, seal on Sofia koos oma emaga!”

Tiina leiab, et see on hea võimalus temaga natuke paremini tutvuda, kuna laot on palju lähedam koht kui kool.

„Tule! Ma tutvustan teile teda. Ta on uus õpilane, Ukrainast pärit.”

Tiina vanemad vahetavad teadliku pilgu.

„Muidugi, lähme ütleme tere,” ütleb ema. **„Ma olen kindel, et nad ei tea siin linnas eriti kedagi.”**

Sofia on esmalt üllatunud, kui näeb Tiinat ja tema peret, seejärel aga hakkab tema näos vaikselt särama häbelik naeratus.

Tegelikult on nii, et kõigist klassikaaslastest on Tiina tema lemmik, isegi kui nad omavahel eriti ei räägi. Ta on ainus, kes tema üle ei naera, kui ta klassis tukastab või päris hästi mõnest küsimusest aru ei saa. Pealegi on ta ainus, kellel on ka hüüdnimi.

Vanemad tutvustavad end emale ja alustavad vestlust, millest Tiina eriti aru ei saa, sest ümber on palju saginat ja müra.

„Kuidas oleks, kui me läheksime pannkooke sööma?“ ütleb isa.

„Ma teen välja!“

Ettepanek paistab kõiki rõõmustavat.

Tee peal tundub, et suur rahvamaas hirmutab Sofiat. Ta hoiab tugevalt ema käest kinni.

„Küll sa näed, pannkoogid on imehead ja mees, kes neid valmistab, on meie vana sõber. Seepärast saame me rohkem šokolaadi kui teised!“

Tõesti, pannkoogid on suurepärased ja nagu lubatud, šokolaadikastmega mees kitsi ei olnud.

Järsku kostub lähedal plahvatus.

Sofia võpatab ja tema pannkook kukub maha.

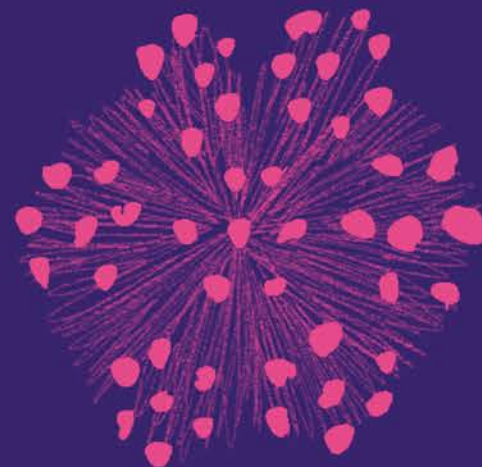
„Ilutulestik algas,“ ütleb Tom.

Tõepoolest, raketid lendavad taeva poole ja sähvivad eredalt, tehes seejuures kõrvulukustavat müra.

Tiina märkab, kuidas Sofia värisedes ema embusesse poeb.

Tema ema ütleb Tiina vanematele: *„Täna teid väga pannkookide eest. Pole ammu midagi nii head sünnud! Mul on väga hea meel, et teiega tuttavaks saime. Loodan, et kohtume varsti uuesti, kuid nüüd peame koju minema. Vabandust. Aeg on hiline ja Sofia on väsinud.“*

Veel enne, kui nad vastata jõuavad, lahkuvad Sofia ja ema kiirustades.

Järgmisel päeval koolis märkab Tiina, et Sofia puudub.

Kas ta jäi haigeks?

Tiina mõtted lähevad pidevalt eelmisele öhtule.

Ta mõtleb sellest, kui hirmunud Sofia oli, kui ilutulestik algas, väike keha ema käte vahel värisemas. Ja kui kiiresti nad lahkusid, ehkki kõigil teistel oli lõbus.

Aga äkitselt ta mõistab.

Pärast hoolikat kaalumist jõuab Tiina arusaamisele, et Sofia vajab kindlasti tema tuge ja otsustab talle külla minna. Aga kuidas välja uurida, kus ta elab? Tiina võtab julguse kokku ja teeb midagi, mida ta poleks kunagi ette kujutanud: läheb koolisekretäri juurde, ehkki keegi teda selleks ei sunni. Sekretär oskaks ilmselt aidata, kuid ta on nii hirmutava olekuga. Keegi pole teda kunagi naeratamas näinud.

Tiina hingab sügavalt sisse ja koputab kabineti uksele.

„Tere, ma sooviksin natuke infot saada palun.“

Naine vaatab teda altkulmu.

Tiina jätkab: ***„Sofia, uus õpilane Ukrainast, puudub täna ja ma sooviksin viia talle märkmed, mis ma täna tegin. Mul pole tema aadressi, kas saaksite selle mulle palun anda?“***

Tavaliselt sekretär sellist infot välja ei anna, kuid Tiinal on head kavatsused ning Sofia eest tasub kindlasti hoolitseda. Seega annab ta Tiinale paberi, kuhu ta kirjutas kõik vajaliku. Naeratamata, muidugi.

„Suur tänu teile! Ja kui ma juba siin olen, siis näen, et teie koopiamasinal punane tuli vilgub. Ilmselt peate tindikassetti vahetama.“

Sekretär vaatab masina poole ja tänab pominal.

Tiina jõuab suure halli värvi maja ette.

Ta vajutab maja ainukest uksekella.

Mees avab ukse.

„Mis vaja?”

„Ma tulen külla oma sõbrannale Sofiale. Ta elab siin oma emaga.”

„Tema perekonnanimi?”

Tiina annab talle paberitüki, millele on käsitsi kirjutatud nimi ja aadress.

Mees vaatab seinale riputatud nimekirja.

„Neljas korrus. Tuba 412.”

Tiina läheb trepist, sest lifti pole.

Kop-kop. Uks avaneb.

„Oi, tere, Tiina! Milline üllatus!” ütleb uksele tulnud ema väikese piinlikkusenoodiga.

„Tere, ma tulin vaatama, kas Sofial on kõik korras.”

„Ta ei saanud eile öösel hästi magada. Ta on maja taga mänguväljakul. Sa võid minna temaga liituda, kui soovid.”

Tiina märkab kohe, kui väike on nende tuba. Kaks madratsit, laud ja kaks tooli. Nurgas on riiul, külmik, mikrolaineahi, väike pliit ja ainsaks kaunistuseks üks roheline taim.

Sofia ema loeb tüdruku mõtteid silmist ning lausub: **„Jah, siin on kitsas. Tead, me elasime enne suures majas, kus oli imeline aed.”**

Ta pöörab pea eemale, kuid Tiina jõudis juba märgata tema silmanurka valgunud pisarat.

„Hei, Sofia. Kuidas sul läheb?“

Sofia istub üksinda vana kiige peal.

„Tiina? Mis sina siin teed?“

„Tulin sind vaatama. Sa lahkusid eile õhtul nii kiiresti.“

„Mhm, tean jah. Olen vahel natuke imelik.“

Tiina istub teisele kiigele.

„Ei, sina ei ole imelik. Imelik on see, mida sa läbi pead elama.“

Sofia vaatab teda.

„Ma kardan nii väga.“

„Sa ei pea enam kartma. Siin on sul turvaline.“

„Jah, ma tean. Aga mu isa on ikka veel seal. Ema ja mina lahkusime ühel hommikul ainult kahe kohvriga. Isa ei tulnud. Ta ütles, et jääb maja valvama, aga ma tean, et ta pidi jääma linna kaitsma, juhuks kui seda rünnatakse. Ma kuulasin salaja, kuidas nad emaga rääkisid.“

„Kas oled isaga rääkinud?“

„Jah, ta helistab meile iga päev, aga niipea kui kõne lõppeb, hakkab jälle muretsema.“

Tiina ei tea, mida öelda.

Ainsad sõnad, mis tema suust välja tulevad on „*ma saan aru*“.

Sofia usaldab Tiinale, et tihti ta ei suuda öösiti silmi kinni panna.
Ta kardab magama jääda, sest näeb hirmsaid unenägusid.
Ta kuuleb õudusttekitavaid sireene, mis hoiatavad saabuva pommitamise eest.
Ta näeb plahvatustest tekkivaid sähvatusi.
Ta kujutab ette isa, kes on vigastatud.
Või isegi hullemat.
Nüüd teab Tiina, miks Sofia silmad päevasel ajal nii väsinud on.

Kui Tiina koju jõuab, ei suuda ta mõelda muust kui Sofia räägitust. Ta on liiga ärritunud, et seda kõike endale hoida ja küsib oma ema arvamust. Koos lülitavad nad arvuti sisse ja kirjutavad otsinguks:

„Kuidas aidata last, kes on kogunud sõda?“

Nõnda saab Tiina aru, et sõda Ukrainas on vaid üks paljudest konfliktidest, mis nõuab inimohvreid üle maailma – ja paljud neist on lapsed. Ta saab veel teada, et inimestel, kes on sõda lähedalt näinud, tekib sageli raske sündmuse järgne stress. See on põhjustatud hirmutavatest sündmustest nagu pommitamine, tulistamine või vigastatu nägemine. Veel hullemaks muudavad stressitunde pidevad õhuhäired, vajadus pageda pommivarjenditesse ja hirmsad uudised.

Pole ime, et inimesed, eriti lapsed, võivad olla ärevad, ehmunud ja näha õudusunenägusid. Nad püüavad vältida igasuguseid meenutusi läbielatust, sest juhtunule mõtlemine on liiga valus.

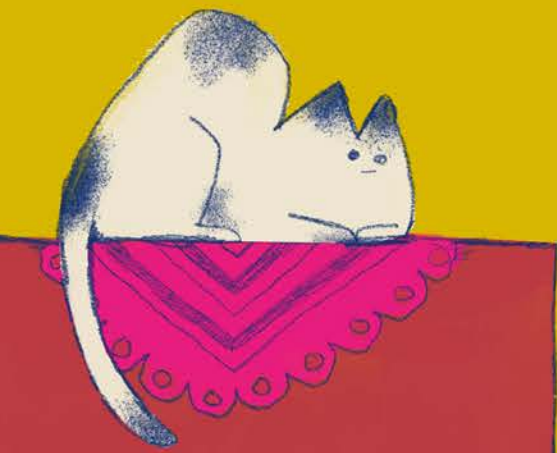
Tiina loeb, et sõjast mõjutatud inimese toetamiseks peab talle pakkuma turvatunnet. Ülioluline on kuulata, aga mitte sundida rääkima.

Tiina saab ka teada, et lastel on erakordne võime taastuda – nad vajavad lihtsalt tuge ja kedagi, kellega rääkida ning kes neid kuulaks.

Ta tunneb, et ta teab, mida saab Sofia heaks teha, alustades sellest, et ütleb oma klassikaaslastele, et nad mõistvamad oleksid.

See on vähim, mida ta saab oma Ukraina sõbranna jaoks teha.

Sest nüüd võib ta julgelt öelda, et Sofia on tema sõber.

Võib-olla on ka sinu lähedal keegi, kes põgenes sõja eest.
Hoi silmad lahti – nad vajavad tunnustust ja toetust.
Ära mõista neid hukka, vaid proovi mõista, sest sa ei tea, mida nad on läbi elanud.
Kuula neid ja julgusta ka teisi sama tegema.
Sekku, kui näed, et mõni klassikaaslane kiusab või ebaviisakalt käitub.
Pea meeles, et mõnikord võib kellegi elu muuta vaid üks heategu ja natuke hoolivust.

**MINA HOIAN
SILMAD
LAHTI**

Euroopa Komisjon ei vastuta taaskasutamisest tulenevate võimalike tagajärgede eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023
© Euroopa Liit, 2023

Euroopa Komisjoni dokumentide taaskasutamine on reguleeritud otsusega 2011/833/EL (ELT L 330, 14.12.2011, lk 39).

ELi autoriõigusega hõlmamata fotode või muu materjali kasutamiseks ja taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse valdaja käest.

Print	ISBN 978-92-68-06086-5	doi: 10.2838/219122	DS-05-23-277-ET-C
PDF	ISBN 978-92-68-06083-4	doi: 10.2838/252311	DS-05-23-277-ET-N

*Kui hoiad silmad lahti, võid korda saata paljutki...
ja leida uue hea sõbra. Just sellest räägib see põnev
Tiina ja Sofia lugu.*

Autor: Philippe Thito
Illustratsioonid: Anna Sarvira
Tõlge: Agenda PR/Jass Seljamaa

Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus

ISBN 978-92-68-06083-4